

การประกอบสัมมาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคตะวันตก

The Right Occupations in Accordance with Philosophy of Sufficiency Economy For Peaceful Coexistence of Ethnic Groups in the Western

พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทศโต

Phrakhrasangharak Songphan Jayadatto

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี จังหวัดราชบุรี 70130

Buddhist Management, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ratchaburi Buddhist College
Ratchaburi 70130

*To whom correspondence should be addressed. e-mail: Songphanmcu@gmail.com

Received: 26 October 2020 Revised: 1 December 2020, Accepted: 12 December 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพการณ์ปัจจุบัน 2) วิเคราะห์บทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนา และ 3) นำเสนอกระบวนการขับเคลื่อนการประกอบสัมมาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคตะวันตก ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการณ์ปัจจุบันของการเสริมสร้างสัมมาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคตะวันตก ประกอบด้วย การพัฒนาผู้นำสัมมาชีพ การประชุมเชิงปฏิบัติการวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับจังหวัด การเตรียมความพร้อมทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน การเตรียมความพร้อมครัวเรือนเป้าหมาย การสร้างสัมมาชีพชุมชนในระดับหมู่บ้าน และการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพ 2) บทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนาในการเสริมสร้างสัมมาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคตะวันตกบนพื้นฐานของหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย ด้านศีล ด้านสมาธิ และด้านปัญญา และ 3) กระบวนการขับเคลื่อนการประกอบสัมมาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคตะวันตก พบว่า สอดคล้องกับการกิจของหน่วยงานราชการที่ดำเนินการอยู่ก่อนแล้ว ดังนี้ (1) การจัดทำ “หลักสูตรสังฆวิทยากรสัมมาชีพ” สำหรับพระสงฆ์ (2) การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการหรือจัดอบรมสังฆวิทยากร (3) การสร้างหรือจัดตั้งทีมสังฆวิทยากรสัมมาชีพ (4) ประชาสัมพันธ์และคัดเลือกหมู่บ้านที่มีความพร้อม (5) ดำเนินการสร้างสัมมาชีพชุมชนสันติสุขในลักษณะของวงจรคุณภาพ และ (6) จัดตั้งศูนย์การเสริมสร้างสัมมาชีพแนวพุทธในชุมชน

คำสำคัญ : สัมมาชีพ, หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ, กลุ่มชาติพันธุ์

Abstract

The objectives of this research were to study 1) the current situation, 2) analyze the role of the Buddhist institute, and 3) present the process of driving the right occupations in accordance with the of the philosophy sufficiency economy for peaceful coexistence of ethnic groups in the West. The research methodology was the qualitative research that the in-depth interview and focus group discussion as the tool of data collection. The findings of the research were as follows: 1) The current situation of strengthening the right occupation in

accordance with philosophy of sufficiency economy for peaceful coexistence of ethnic groups in the west found that consists of the development of the right occupation leaders, the workshop on provincial community right occupation speakers, the preparation of the community right occupation speakers team at the village level, preparation for the target household, building community right occupation at the village level, and regarding the establishment and development of professional groups. 2) The role of the Buddhist institute in strengthening the right occupation according to the philosophy of sufficiency economy for peaceful coexistence of ethnic groups in the west based on Buddha Dhamma principle consists of the precepts, meditation, and intelligence. 3) The process of driving the right occupation in accordance with the of the philosophy sufficiency economy for peaceful coexistence of ethnic groups in the west was found that this process needed to operate in accordance with the mission of the government agencies that were already implemented as follows: (1) establishing a "Sangha Lecturer on right occupation course", (2) organize a workshop or training for the Sangha lecturers, (3) establishing or setting up a right occupation team, (4) publicize and select ready villages, (5) proceeding on building a peaceful community in term of right occupation in the form of a quality cycle, and (6) establish a Buddhist right occupation strengthening center in the community

Keywords : Right Occupations, Philosophy of Sufficiency Economy, Peaceful Coexistence, Ethnic Groups

บทนำ

นับเป็นระยะเวลาที่ยาวนานกว่าห้าทศวรรษ นับตั้งแต่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9) ทรงขึ้นครองสิริราชสมบัติและมีพระปฐมบรมราชโองการ อันนับได้ว่าเป็นสัญญาประชาคม พระราชทานนับแต่บัดนั้นมาว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” เป็นต้นมา พระองค์ก็ได้ทรงงานหนักตรากตรำเพื่อความผาสุก และเพื่อประโยชน์สุขแห่งปวงพสกนิกรมาโดยตลอดทรงอุทิศพระวรกาย พระสติปัญญา และในบางโอกาสได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ดำเนินโครงการที่รู้จักกันดีว่า เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริจวบจนบัดนี้ นับได้กว่า 3,000 โครงการ [1] ปรัชญา แนวคิดและทฤษฎี อันเป็นพื้นฐานของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเกือบทั้งหมด ก็คือ ความพออยู่ พอกิน และความมีชีวิตอยู่ที่สมถะ พอเพียง ในทุกมิติของชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน แนวความคิดนี้ หากวิเคราะห์ให้ดีแล้วจะเห็นได้ชัดเจนว่าประสานสอดคล้องต้องกันอย่างแนบแน่นกับหลักธรรมแห่งพระพุทธศาสนาที่ว่าด้วยการดำรงชีวิตที่ประเสริฐพอเหมาะพอควร และการเดินสายกลางตามสมมติสังขะใน โลกียธรรมด้วยวิถีแห่งพุทธ ครอบคลุมไปถึงระดับปรมัตถธรรม ส่วนการดำรงชีวิตอยู่ใน โลกียธรรม ธรรมดำเนินก็ให้รู้เท่าทันความเป็นไปและความเป็นจริงของโลก รู้จักประสานกลมกลืนกับโลก ชีวิตและธรรมชาติใช้ประโยชน์และนำกฎเกณฑ์ของธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติมาใช้เท่าที่จำเป็นและให้ก่อประโยชน์สูงสุดโดยไม่เป็นการทำลายและเบียดเบียนกัน[2] ขณะเดียวกันก็รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงตามกฎแห่งอริยสัจและไตรลักษณ์ ทำให้ชีวิตดำรงอยู่ได้อย่างมีอิสรภาพ ไม่ถูกบีบคั้นด้วยความยึดมั่นถือมั่น และมีชีวิตอยู่ได้โดยมีปัญญา เป็นตัวกำกับอยู่ได้โดยไม่โลภ ไม่เบียดเบียน ไม่แก่งแย่งชิงดีและหลงใหลได้ปลื้มกับวัตถุนิยมจนสมควรจนกลายเป็นผู้ คลั่งใคล้ใน “วัตถุนิยม” และ “บริโภคนิยม”

สาระสำคัญและบริบทโดยรวมของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เห็นได้ชัดเจนว่าความ “พออยู่-พอกิน” กับ “ความพอเพียงและความพอดี” ที่ได้พระราชทานไว้ นั้น มีความหมายกว้างขวางกว่าที่เข้าใจกันโดยผิวเผิน และบางครั้งก็มีการตีความกันเพียงว่าเป็นการมีข้าวอยู่ในยุ้งฉาง ผักและปลาอยู่ในไร่ นา เพียงพอสำหรับบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น ซึ่งความเป็นจริงแล้ว “ความพอเพียง” นั้น มีความหมายกว้างขวางลุ่มลึกลงไปในมิติของชีวิตผู้คนรอบด้านทั้งมิติทางด้านสังคม วัฒนธรรม และภูมิศาสตร์อีกด้วย เช่น ความพอเพียงทางด้านจิตใจ ซึ่งผูกพันสอดคล้องประสานไปถึงหลักพุทธธรรม พุทธปรัชญาและแนวคิดในการดำรงชีวิตของผู้คนชุมชนและสังคมไทย ซึ่งเป็นสังคมชาวพุทธในภาพรวมอีกด้วย ดังนั้นจึงไม่เป็นการเกินเลยที่จะกล่าวได้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9) ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐของประชาชนชาวไทยนั้น ทรงเป็น “นักคิด นักวางแผน และ นักพัฒนา” ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และทรงเป็นนักแก้ปัญหา ทรงนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นหลัก

และแนวทางในการคิดแก้ไขปัญหาของชาติ โดยทรงวางหลักการเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทรงงานเพื่อให้พสกนิกรมีความ “พออยู่-พอกิน” และมีชีวิตอยู่ในทางสายกลางตลอดมา แต่สิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้คือการฝึกตนจะเป็นสิ่งที่สำคัญตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิปัญญา) จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยปัจจัยทั้งภายในและภายนอกด้วยโดยนัยนี้ พระพุทธศาสนามีความหมายในการเป็นหลักแห่งระบบของการดำเนินชีวิตที่สมบูรณ์ครอบคลุมทั้งระดับพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา โดยเป็นส่วนหนึ่งของระบบความสัมพันธ์ระหว่างชีวิต สังคม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสามารถเป็นเครื่องมือในการประพฤติปฏิบัติและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคล (Individual) กับโลกภายนอก (Social) เพื่อเกื้อกูลระบบการดำเนินชีวิตที่ดีงามและพึงปรารถนาอีกด้วย [3]

หากพิจารณาในบริบทภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศไทย นับได้ว่ามีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และเผ่าพันธุ์อย่างมาก มีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรมประเพณี ทักษะและเชื่อในลักษณะสังคมพหุวัฒนธรรม อันเป็นลักษณะเด่นของภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้โบราณกาล ทั้งนี้ เพราะสภาพภูมิประเทศที่เสริมให้ภาคตะวันออกเฉียงใต้เป็นอยู่แห่งรวมทางวัฒนธรรม

อย่างไรก็ตาม ผลจากการใช้แนวทางการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่สังคมไทยอย่างมากในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคมและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งกระบวนการของความเปลี่ยนแปลงมีความสลับซับซ้อนจนยากที่จะอธิบายในเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดต่างเป็นปัจจัยเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน สำหรับผลของการพัฒนาในด้านบวกนั้น ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความเจริญทางวัตถุ และสาธารณูปโภคต่าง ๆ ระบบสื่อสารที่ทันสมัย หรือการขยายปริมาณและกระจายการศึกษาอย่างทั่วถึงมากขึ้น แต่ผลด้านลบเหล่านี้ส่วนใหญ่กระจายไปถึงคนในชนบท หรือผู้ด้อยโอกาสในสังคมน้อย แต่ว่า กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้เกิดผลลบติดตามมาด้วย เช่น การขยายตัวของรัฐเข้าไปในชนบท ได้ส่งผลให้ชนบทเกิดความอ่อนแอในหลายด้าน ทั้งการต้องพึ่งพิงตลาดและพ่อค้าคนกลางในการส่งสินค้าทุน ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติและการรวมกลุ่มกันตามประเพณีเพื่อการจัดการทรัพยากรที่เคยอยู่แต่เดิมแตก สลายลง ภูมิความรู้ที่เคยใช้แก้ปัญหาและสั่งสมปรับเปลี่ยนกันมาถูกกลืนและเริ่ม สูญหายไป จากผลด้านลบในการพัฒนาด้านต่าง ๆ เหล่านี้ยังส่งผลกระทบต่อกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ที่จะหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งสามารถสรุปสภาพปัญหาได้เป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. กลุ่มชาติพันธุ์มีความหลากหลาย โดยการสำรวจและกำหนดสถานะบุคคลทางกฎหมายล่าช้ายังไม่แล้วเสร็จ ทำให้เสียสิทธิและขาดโอกาสในการพัฒนาหลายด้าน และไม่สามารถเข้าถึงบริการพื้นฐานของรัฐซึ่งส่งผลกระทบต่อโครงสร้างจิตสำนึกการเป็นพลเมืองไทยและการยอมรับในสังคม

2. การขาดความสมดุลมั่นคงในการดำรงชีวิต ประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ยังมีสภาพยากจนและมีความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ โดยส่วนใหญ่ทำการเกษตรแบบดั้งเดิมอาศัยธรรมชาติเป็นหลัก แต่ขาดภูมิคุ้มกันในอาชีพเกษตรกรรม โดยมีปัญหาและข้อจำกัดเรื่องที่ดินทำกิน ทรัพยากรดินเสื่อมโทรม และขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรตลอดจนแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เกิดภัยพิบัติบ่อยครั้งและส่งผลกระทบต่อพื้นที่การเกษตร รวมทั้งการเปลี่ยนสภาพสังคมสู่ความทันสมัยมากขึ้นวิถีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลง ขณะที่ประชาชนบางส่วนปรับตัวไม่ทันและประสบปัญหาต่าง ๆ

3. จุดอ่อนด้านการบริหารจัดการ การพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์หลังปฏิรูประบบราชการในปี พ.ศ. 2545 ขาดการกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน ระบบข้อมูลขาดความสมบูรณ์และทันสมัย ขาดเครื่องมือและกลไกดำเนินงาน โดยขาดแผนแม่บท กฎระเบียบต่าง ๆ มีความหลากหลายไม่เป็นปัจจุบัน ขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ และขาดบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน [4]

ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างยั่งยืน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาสภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างสัมมาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ และวิเคราะห์บทบาทของสถาบันทางสังคมในการเสริมสร้างสัมมาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ อันเป็นฐานคิดสำคัญซึ่งนำไปสู่การสังเคราะห์รูปแบบกระบวนการขับเคลื่อนการประกอบสัมมาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ โดยสอดคล้องกับยุทธศาสตร์

การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) และแผนแม่บทการพัฒนาภาคพื้นดินในประเทศไทย ให้บรรลุเป้าประสงค์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันของการเสริมสร้างสัมมาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคตะวันตก
2. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนาในการเสริมสร้างสัมมาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคตะวันตก
3. เพื่อนำเสนอกระบวนการขับเคลื่อนการประกอบสัมมาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคตะวันตก

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาครอบคลุมการศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันของการเสริมสร้างสัมมาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคตะวันตก และวิเคราะห์บทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนาในการเสริมสร้างสัมมาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคตะวันตกบนพื้นฐานของหลักพุทธธรรม เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์กระบวนการขับเคลื่อนการประกอบสัมมาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคตะวันตกที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **รูปแบบการวิจัย** การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

2. **ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ** การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) 3 กลุ่ม ประกอบด้วย (1) ผู้นำชุมชน/ปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้ทรงคุณวุฒิประจำท้องถิ่น (2) นักวิชาการด้านศาสนา/พระสงฆ์ผู้มีบทบาทโดดเด่นในการเสริมสร้างสัมมาชีพแก่ประชาชน และ (3) หัวหน้าหน่วยงานราชการในพื้นที่ โดยการสุ่มแบบแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 15 ท่าน

ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) 3 กลุ่ม ประกอบด้วย (1) ผู้นำชุมชน/ปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้ทรงคุณวุฒิประจำท้องถิ่น (2) นักวิชาการด้านศาสนา/พระสงฆ์ผู้มีบทบาทโดดเด่นในพื้นที่ และ (3) หัวหน้าหน่วยงานราชการในพื้นที่ โดยการสุ่มแบบแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 8 ท่าน

3. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ซึ่งมีลักษณะดังนี้

3.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อนำไปสู่การสนทนาที่เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทกำหนดทิศทางการสนทนา ร่วมกับผู้สัมภาษณ์เพื่อบรรลุเป้าหมายในการทำความเข้าใจประเด็นคำถามร่วมกัน

3.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อสังเคราะห์กระบวนการขับเคลื่อนการประกอบสัมมาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคตะวันตกที่เหมาะสมและสอดคล้องกับ

สภาพการณ์ปัจจุบัน เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการกระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มขนาดกลาง โดยอภิปรายโต้ตอบ แสดงความเห็น/เล่าเรื่องประสบการณ์ ตามประเด็นที่กำหนดขึ้นมาอย่างเจาะจงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อให้เกิดข้อมูล หลั่งไหล (Flow) ออกมาจากการปฏิสัมพันธ์ในแนวราบระหว่างสมาชิกในกลุ่มผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะด้วยตนเอง และระหว่างผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ดำเนินการสนทนา

ผลการวิจัย

1. สภาพการณ์ปัจจุบันของการเสริมสร้างสัมมาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคตะวันตก

สภาพการณ์ปัจจุบันของการเสริมสร้างสัมมาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคตะวันตก ครอบคลุมการเสริมสร้างสัมมาชีพชุมชน รวม 6 ด้าน ประกอบด้วย

1.1 ด้านการพัฒนาผู้นำสัมมาชีพ พบว่า มีการจัดอบรมผู้นำสัมมาชีพในรูปแบบการฝึกอบรมหลักสูตรวิทยากรผู้นำสัมมาชีพ, มีการกำหนดจุดมุ่งหมายและตัวชี้วัดการดำเนินงานที่ชัดเจน, มีการดำเนินงานด้วยความพร้อม ทักษะและประสบการณ์, มีหน่วยงานภาครัฐอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานพัฒนาชุมชนเข้ามาสนับสนุน และมีผลการดำเนินงานเป็นรูปธรรมทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

1.2 ด้านการประชมเชิงปฏิบัติการวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับจังหวัด พบว่า มีผลผลิตเป็นแผนปฏิบัติการทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับจังหวัด, มีทีมสนับสนุนการดำเนินงานระดับจังหวัด, มีผู้แทนจากองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนเข้าร่วมวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละชุมชนเพื่อความสำเร็จในเชิงคุณภาพ มีการค้นหาผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละสาขาอาชีพ และมุ่งเป้าการดำเนินงานเชิงพื้นที่โดยสอดคล้องกันตั้งแต่จังหวัด อำเภอ ตำบล ชุมชน และครัวเรือน

1.3 ด้านการเตรียมความพร้อมทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน พบว่า ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้านเป็นคนในชุมชนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของคนในชุมชนเป็นอย่างดี, มีการเพิ่มเติมปราชญ์ชุมชนเข้ามาเป็นวิทยากรสัมมาชีพระดับหมู่บ้าน โดยคัดสรรคนนอก เหนือจากที่เข้ารับการอบรมในระดับจังหวัด, เน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการสร้างสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, มีการทบทวนแผนชุมชนก่อนลงภาคปฏิบัติการ แต่ยังคงขาดวิทยากรฝ่ายส่งเสริมที่มีความรู้ความ สามารถในศาสตร์ของสัมมาอาชีพะที่บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่

1.4 ด้านการเตรียมความพร้อมครัวเรือนเป้าหมาย พบว่า มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความสนใจหรือความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพ, มีการลงพื้นที่ในเชิงรุกเพื่อเตรียมความพร้อมครัวเรือนเป้าหมาย, เน้นการให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องสัมมาชีพชุมชนในเบื้องต้นกับครัวเรือน โดยวิทยากรสัมมาชีพระดับหมู่บ้าน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งตัวแทนร่วมลงพื้นที่เยี่ยมเยือนครัวเรือนเป้าหมายด้วย และภายหลังการลงพื้นที่ที่มีการกลับมาเตรียมวัสดุสนับสนุนการฝึกอาชีพก่อนเริ่มการฝึกอบรมแก่ภาคครัวเรือน

1.5 ด้านการสร้างสัมมาชีพชุมชนในระดับหมู่บ้าน พบว่า มีการฝึกปฏิบัติการในครัวเรือนเป้าหมายที่เข้ารับการฝึกอาชีพ โดยมีทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้านให้การสนับสนุน, วิทยากรจะเป็นเจ้าของอาชีพหรือประกอบอาชีพนั้นเพื่อการเลี้ยงชีพ, มีการให้ความรู้ทางวิชาการในทฤษฎีและมีการสาธิตอาชีพในเบื้องต้นเป็นภาคปฏิบัติ, มีการศึกษาเพิ่มพูนความรู้จากการศึกษาดูงานตัวอย่างการประกอบสัมมาชีพภายนอกชุมชน และมีการวัดผลการดำเนินงานสร้างสัมมาชีพชุมชนในระดับหมู่บ้านทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพพร้อมรายงานตามลำดับไปถึงจังหวัด

1.6 การจัดตั้งและพัฒนาแก๊งอาชีพ พบว่า พัฒนากลุ่มอาชีพดั้งเดิมของคนพื้นถิ่นเป็นส่วนใหญ่, มีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์รองรับการจัดจำหน่ายสินค้าของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ, มีการขอตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนจากกลุ่มอาชีพที่จัดตั้งขึ้นใหม่ พัฒนาเป็นกลุ่มอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้ โดยการขับเคลื่อนของกลุ่มแม่บ้านประจำชุมชน, สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอร่วมกับ

ภาคครัวเรือนมีบทบาทเพิ่มขึ้นในขณะที่วิทยากรสัมมาชีพลดบทบาทเป็นผู้สนับสนุน และมีการจัดทำแผนปฏิบัติการจัดตั้งกลุ่มอาชีพตามแนวทางสัมมาชีพชุมชนเชื่อมโยงกับการตลาดและฐานข้อมูลกลุ่มอาชีพตามแบบฟอร์มที่กำหนดโดยกรมพัฒนาชุมชน

2. บทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนาในการเสริมสร้างสัมมาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคตะวันตกบนพื้นฐานของหลักพุทธธรรม

บทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนาในการเสริมสร้างสัมมาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคตะวันตกบนพื้นฐานของหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย

2.1 ด้านศิลป พบว่า มีโครงการหมู่บ้านรักษาศิล 5 ของคณะสงฆ์สนับสนุนการประกอบสัมมาชีพโดยตรง, มีการส่งเสริมให้ประชาชนประกอบอาชีพด้วยความสุจริต, มีการส่งเสริมการประกอบสัมมาชีพเป็นปกติก่อนที่ภาครัฐจะขับเคลื่อนโครงการสัมมาชีพชุมชน, มีการส่งเสริมให้งดเว้นการเบียดเบียนกันเพื่อการอยู่ร่วมกันโดยสันติ และมีการส่งเสริมให้ประชาชนงดเว้นอบายมุขเพื่อลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น

2.2 ด้านสมาธิ พบว่า มีการส่งเสริมให้มีความตั้งใจและมุ่งมั่นในการประกอบการงาน, มีการส่งเสริมการทำจิตใจให้สงบเป็นสมาธิขณะทำงานหรือประกอบอาชีพ, มีการส่งเสริมการควบคุมสติให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานความประมาท, มีการส่งเสริมการควบคุมอารมณ์ในคราวประชุมร่วมกัน และมีการส่งเสริมการมีสติในการกิน อยู่ และใช้ชีวิต

2.3 ด้านปัญญา พบว่า มีการอาศัยวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นทุนทางสังคมเป็นเครื่องมือพัฒนาปัญญา, มีการประพาศิตนเป็นตัวอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง สันโดษ, มีการส่งเสริมให้ใช้สติพิจารณาการใช้จ่ายตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง, มีการส่งเสริมให้ชาวบ้านใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา และมีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ประจำชุมชนภายในวัด

3. กระบวนการขับเคลื่อนการประกอบสัมมาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคตะวันตก

กระบวนการขับเคลื่อนการประกอบสัมมาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคตะวันตก จำเป็นต้องดำเนินงานให้สอดคล้องกับการกิจของหน่วยงานราชการที่ดำเนินการอยู่ก่อนแล้ว ดังนี้

3.1 จัดทำหลักสูตรสังฆวิทยากรสัมมาชีพ โดยมีกรอบการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ (1) องค์กรภาคคณะสงฆ์จัดทำหลักสูตรสังฆวิทยากรสัมมาชีพผลิตบุคลากรทางพระพุทธศาสนาระดับประกาศนียบัตร ลักษณะ การศึกษานอกระบบ (90 วัน) (2) กำหนดเป้าหมาย 100 รูป และ (3) มุ่งหมายให้บุคลากรอุทิศตนในการส่งเสริมสัมมาชีพชุมชนแนวพุทธและประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

3.2 จัดตั้งทีมสังฆวิทยากรสัมมาชีพ โดยมีกรอบการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ (1) การจัดทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) เพื่อเชื่อมโยงการทำงานร่วมกัน (2) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการทีม สังฆวิทยากรสัมมาชีพระดับจังหวัดเพื่อเตรียมความพร้อม และ (3) การจัดตั้งกลุ่มสังฆวิทยากรสัมมาชีพตามประเภทอาชีพและบริบทเชิงพื้นที่

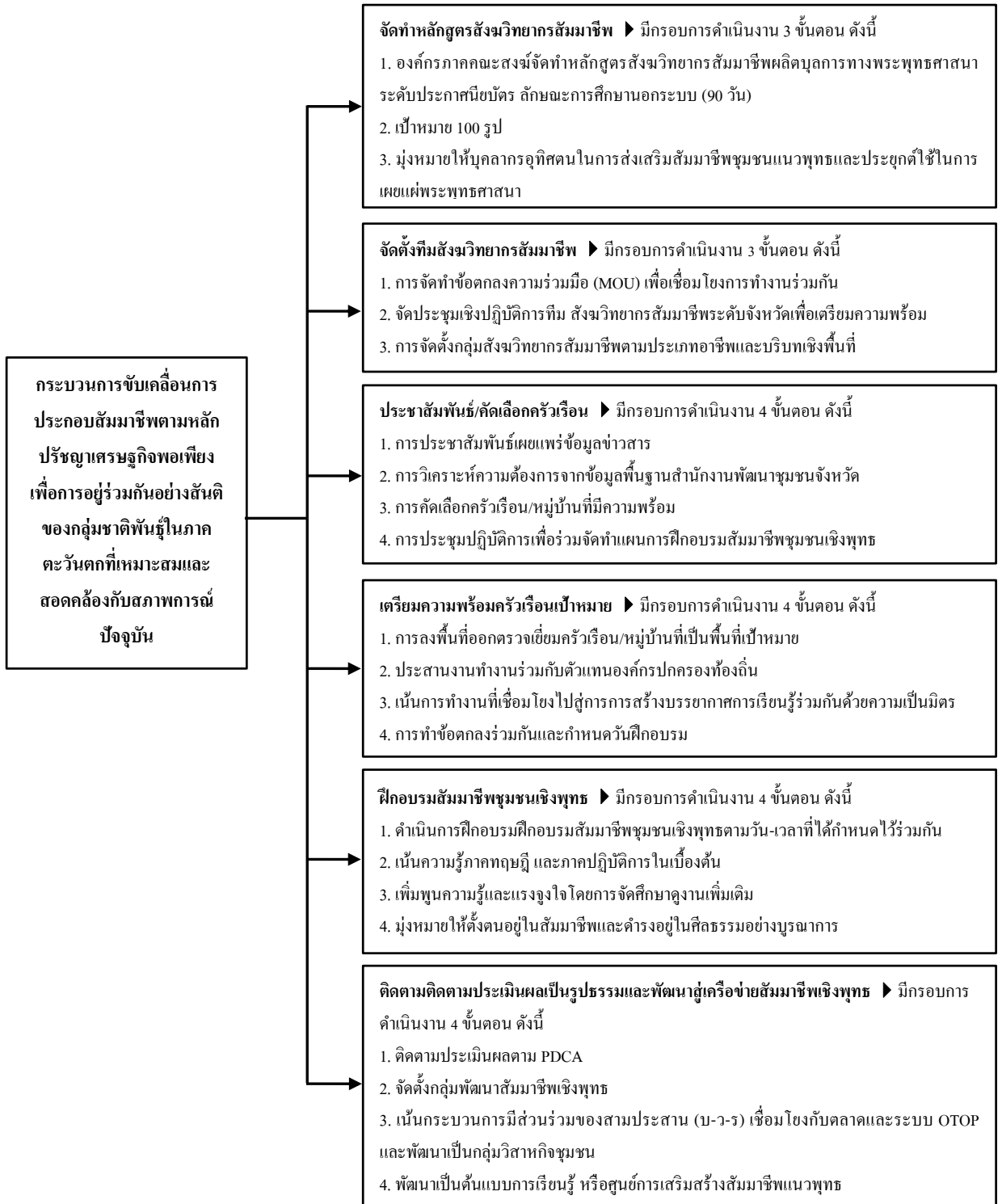
3.3 ประชาสัมพันธ์และคัดเลือกครัวเรือนที่มีความพร้อม โดยมีกรอบการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน คือ (1) การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร (2) การวิเคราะห์ความต้องการจากข้อมูลพื้นฐานสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด (3) การคัดเลือกครัวเรือน/หมู่บ้านที่มีความพร้อม และ (4) การประชุมปฏิบัติการเพื่อร่วมจัดทำแผนการฝึกอบรมสัมมาชีพชุมชนเชิงพุทธ

3.4 เตรียมความพร้อมครัวเรือนเป้าหมาย โดยมีกรอบการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน คือ (1) การลงพื้นที่ออกตรวจเยี่ยมครัวเรือน/หมู่บ้านที่เป็นพื้นที่เป้าหมาย (2) ประสานงานทำงานร่วมกับตัวแทนองค์กรปกครองท้องถิ่น (3) เน้นการทำงานที่เชื่อมโยงไปสู่การสร้างสรรค์บรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันด้วยความเป็นมิตร และ (4) การทำข้อตกลงร่วมกันและกำหนดวันฝึกอบรม

3.5 ฝึกอบรมสัมมาชีพชุมชนเชิงพุทธ โดยมีกรอบการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน คือ (1) ดำเนินการฝึกอบรมฝึกอบรมสัมมาชีพชุมชนเชิงพุทธตามวัน-เวลาที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน (2) เน้นความรู้ภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติการในเบื้องต้น (3) เพิ่มพูนความรู้และแรงจูงใจโดยการจัดศึกษาดูงานเพิ่มเติม และ (4) มุ่งหมายให้ตั้งต้นอยู่ในสัมมาชีพและดำรงอยู่ในศีลธรรมอย่างบูรณาการ

3.6 ติดตามติดตามประเมินผลเป็นรูปธรรมและพัฒนาสู่เครือข่ายสัมมาชีพเชิงพุทธ โดยมีกรอบการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน คือ (1) ติดตามประเมินผลตาม PDCA (2) จัดตั้งกลุ่มพัฒนาสัมมาชีพเชิงพุทธ (3) เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของสามประสาน (บ-ว-ร) เชื่อมโยงกับตลาดและระบบ OTOP และพัฒนาเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (4) พัฒนาเป็นต้นแบบการเรียนรู้ หรือ ศูนย์การเสริมสร้างสัมมาชีพแนวพุทธ

อภิปรายผล

รูปที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย (โดยผู้วิจัย)

กระบวนการขับเคลื่อนการประกอบสัมมาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคตะวันตก จำเป็นต้องดำเนินงานให้สอดคล้องกับการกิจของหน่วยงานราชการที่ดำเนินการอยู่ก่อนแล้ว ดังนี้

- 1) การจัดทำ “หลักสูตรสังฆวิทยาการสัมมาชีพ” สำหรับพระสงฆ์ 2) การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการหรือจัดอบรมสังฆวิทยาการ โดยคัดเลือกพระสงฆ์ที่มีความสนใจและเสียสละในการทำงานเพื่อชุมชน จำนวน 100 รูป โดยแบ่งการอบรมออกเป็น 10 รุ่น รุ่นละ 10 รูป ทั้งนี้ มีมุ่งหมายให้พระสงฆ์ผ่านการอบรมมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านสัมมาชีพตามแนวทางของพระพุทธศาสนา
- 3) การสร้างหรือจัดตั้งทีมสังฆวิทยาการสัมมาชีพ โดยให้มีบทบาทในการทำงานร่วมกับทีมวิทยาการสัมมาชีพชุมชนของฝ่ายราชการที่มีอยู่แล้ว ในลักษณะของการทำงานร่วมกันเป็นภาคีเครือข่าย 4) ประชาสัมพันธ์และคัดเลือกหมู่บ้านที่มีความพร้อม อาทิ ชุมชนท่องเที่ยว OTOP ธรรมวิถี เป็นต้น เพื่อพัฒนาสัมมาชีพชุมชนอย่างยั่งยืนตามแนววิถีพุทธ 5) ดำเนินการสร้างสัมมาชีพชุมชนสันติสุข ในลักษณะของวงจรคุณภาพ หรือ PDCA ที่เน้นการดำเนินการระยะสั้นและมีอบรมให้ความรู้ การติดตาม และการประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม และ 6) จัดตั้งศูนย์การเสริมสร้างสัมมาชีพแนวพุทธในชุมชน เพื่อเป็นต้นแบบศูนย์การเรียนรู้การขับเคลื่อนการประกอบสัมมาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สำหรับพื้นที่อื่นต่อไป ดังกล่าวนี้อสอดคล้องกับที่ พระครูอุดมจรรย์ธรรม (คำได้ จารุวิโต) [5] ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมโครงการตลาดประชารัฐเพื่อประชาชนในกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมโครงการตลาดประชารัฐเพื่อประชาชนในกรุงเทพมหานคร ของมหาเถรสมาคม มีโครงการนำธรรมะเข้ามาบริหารตลาด เพื่อให้มีการนำคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติให้มีคุณธรรมจริยธรรมในการค้าขาย และการประกอบอาชีพอย่างมีความสุข อย่างไรก็ตามสมควรให้พระสงฆ์มีการเข้าอบรมหลักสูตรต่าง ๆ โดยควรมีการให้การศึกษาแก่พระสงฆ์เพื่อให้ทราบหลักเกณฑ์และกลไกอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับที่ บุรกรณ บรินุรณ์ และนายวิบูลย์ แมนสติกย์ [6] ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการนำตนเองเข้าไปผูกพันกับชุมชนของพระสงฆ์ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์นำตนเองเข้าไปผูกพันกับชุมชน ผลจากการผูกพันและทำงานเพื่อสังคมเห็น ทำให้ตนเองเห็นความเชื่อมโยงของสรรพสิ่งและนำมาสู่การกล่อมเกลادنตนเองต่อไป ในเวลาเดียวกัน พระสงฆ์ที่ทำงานเพื่อสังคมจะมีระดับความเข้มในคุณสมบัติแตกต่างกัน อย่างไรก็ดี แนวคิดนี้เป็นตัวชี้วัดที่สามารถอธิบายการทำงานของพระสงฆ์เพื่อสังคมได้อย่างดี และสอดคล้องกับที่ ศรคม เผือกผิววงศ์ [7] ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการสร้างความร่วมมือในชุมชนด้วยพุทธสันติวิธี: กรณีศึกษาชุมชนวัดคูบัวอน เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร” จากผลการวิจัยพบว่า แนวคิดและแนวปฏิบัติเพื่อสร้างความร่วมมือตามแนวพระพุทธศาสนา ช่วยให้เกิดความสามัคคี การร่วมแรงร่วมใจกันและความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ชุมชนได้อย่างแท้จริงและมั่นคง สำหรับแนวทางการสร้างความร่วมมือในชุมชนวัดคูบัวอนประกอบด้วย การปรับทัศนคติของชุมชนในการหวงแหนวัดเป็นสมบัติของชุมชน การสร้างกติกาอย่างมีส่วนร่วมและยึดเป็นแนวปฏิบัติที่ชุมชนต้องร่วมมือ การปรับใจเข้าหากันมองทุกอย่างด้วยเมตตา การพัฒนาทำที่การแสดงออกต่อกันด้วยเมตตา การสร้างวัฒนธรรมการสื่อสารที่เมตตาในชุมชน และการจัดสรรด้วยความเป็นธรรมในมุมมองประโยชน์ต่อส่วนรวม และสอดคล้องกับที่ ธวัชชัย เฟ็งพินิจ และ ชีระศักดิ์ ละม่อม [8] ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสาน” จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสาน คือ เน้นเกษตรพอเพียง สร้างหลักสูตรการเรียนรู้ขยายผลหลักสูตร สร้างต้นแบบเกษตรหรือปราชญ์รุ่นใหม่ ขยายเครือข่ายพหุภาคี แลกเปลี่ยนเรียนรู้ หน่วยงานภายนอกสนับสนุน มุ่งสู่การพึ่งตนเองและพึ่งพากันเอง ที่สำคัญคือ แนวทางการพัฒนาแบบการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสาน ด้านกระบวนการ มุ่งเน้นปรับเปลี่ยนแนวคิด เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น และด้านการประเมินผลวิทยากรกระบวนการตรวจเยี่ยม เน้นการทำจริง เน้นความสุข และสอดคล้องกับที่ พระมหาคำปอง สหุตวโร [9] ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการศึกษาเพื่อสันติภาพของชาวพุทธและมุสลิมในชุมชนวัดท่ากรัง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” จากผลการวิจัยพบว่า การจัดการศึกษาในชุมชนทั้งสองศาสนาที่มีความหลากหลายชาติพันธุ์ มีความแตกต่างทางศาสนา และวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี แต่ภายใต้ภาวะความต่างนั้นกลับเป็นการหลอมรวม และผสมผสานวิถีชีวิตที่ดำรงอยู่ของประชาชนในชุมชนทั้งสองศาสนาในชุมชน

แห่งนี้ วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ จึงซึมซับและหลอมรวมกัน โดยไม่มีความเป็นเชื้อชาติหรือศาสนาแบ่งกัน ประชาชนในชุมชนดำเนินชีวิตและอาศัยอยู่ในชุมชนมาเป็นเวลานานซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่ามนุษย์สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองเพื่อมีชีวิตอยู่รอดส่วนหนึ่ง และเรียนรู้ได้โดยกระบวนการศึกษาอบรมอีกส่วนหนึ่ง โดยการเปลี่ยนผู้เรียนจากผู้ไม่รู้ ผู้ไม่รู้ และเห็น ได้จากการมีวิถีคิดเรื่องการยอมรับและเข้าใจความหลากหลายของกันและกัน และสอดคล้องกับที่ ศุภมาส เหล็นเรื่อง และคณะ [10] ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน ศึกษากรณีอำเภอนาควิน จังหวัดมหาสารคาม” ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาฐานเป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการได้มากขึ้น ซึ่งหากมีความรู้ความเข้าใจที่ดีแล้วผู้เข้าร่วมโครงการก็จะสามารถประยุกต์ใช้กับกิจกรรมสัมมาชีพที่ครัวเรือนดำเนินการอยู่ได้ ดังนั้น จึงควรมีการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนากิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสนับสนุนให้มีการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ชุมชน และสอดคล้องกับที่ วิชุดตา ชูศรีवास [11] ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวอ่าว ตำบลบางช้าง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” จากผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง สามารถเพิ่มรายได้ในครัวเรือน จากการที่สมาชิกในชุมชนมีการจัดตั้ง กลุ่มอาชีพ กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ร้านค้าชุมชน เป็นต้น เพื่อขยายตลาดและกระจายผลผลิต ส่งผลให้สมาชิกในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. คณะสงฆ์ระดับจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ในดำเนินงานเสริมสร้างสัมมาชีพชุมชนเชิงพุทธ เพื่อเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันในลักษณะภาคีเครือข่าย
2. ทุกภาคส่วนควรสนับสนุนให้วัดประจำชุมชนเป็นสถานที่ตั้งกลุ่มพัฒนาอาชีพและแหล่งเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ของชุมชน อาทิ แหล่งเรียนรู้อาชีพแขนงต่าง ๆ แหล่งทดลองอาชีพต่าง ๆ โดยเน้นการดำเนินงานที่ไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีงาม และเน้นการดำเนินการในเชิงสาธารณะที่ไม่แสวงหากำไร

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาวิจัยในลักษณะการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) เพื่อประโยชน์ในการเปรียบเทียบ กลุ่มทดลอง และความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลภายใต้การควบคุม
2. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การการจัดทำหลักสูตรประกาศนียบัตรสังฆวิทายากรสัมมาชีพระบบทวิภาค (Semester System) ระดับประกาศนียบัตร

เอกสารอ้างอิง

- [1] มนูญ มุกข์ประดิษฐ์. จิตวิทยาตามแนวพระราชดำริ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2542.
- [2] สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.). แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัท 21 เซนจูรี่; 2540.
- [3] พระไพศาล วิสาโล. พระธรรมปฏิภักกับอนาคตของพระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: กองทุนมูลนิธิธรรม; 2542.
- [4] กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. แผนแม่บทการพัฒนาชุมชนชาติพันธุ์ในประเทศไทย (พ.ศ. 2558-2560). พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์; 2558.
- [5] พระครูอุดมจารุวรรณ (คำได้ จารุวิโส). การพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมโครงการตลาดประชารัฐเพื่อประชาชนในกรุงเทพมหานคร [วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต]. อุษยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; 2560.
- [6] นูรกรณ์ บริบูรณ์ และนายวิบูลย์ แมนสถิตย์. รูปแบบการนำตนเองเข้าไปผูกพันกับชุมชนของพระสงฆ์ในการแก้ไขปัญหาสังคม [รายงานการวิจัย]. อุษยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; 2554.

- [7] ศรีคม เพ็ญพิวงค์. แนวทางการสร้างความร่วมมือในชุมชนด้วยพุทธสันติวิธี: กรณีศึกษาชุมชนวัดคูบัวอน เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร [วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต]. อุดรฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; 2560.
- [8] ธวัชชัย เฟื่องพิณีจ และ ชีระศักดิ์ ละม่อม. การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน และพหุภาคีภาคีสาน. วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2554;4(1):79-91.
- [9] พระมหาคำพอง สททวโร. การจัดการศึกษาเพื่อสันติภาพของชาวพุทธและมุสลิมในชุมชนวัดท่าการ้อง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา [วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต]. อุดรฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; 2560.
- [10] ศุภมาส เหล็นเรือง และคณะ. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน ศึกษากรณีอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม [รายงานการวิจัย]. กรุงเทพฯ: สถาบันดำรงราชานุภาพ กระทรวงมหาดไทย; 2560.
- [11] วิชุดตา ชูศรีवास. การดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวอ่าว ตำบลบางช้าง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม [รายงานการวิจัย]. นนทบุรี: สำนักส่งเสริมวิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์; 2559.